

MUZEJSKI ČASOPIS

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE IN MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

Leto XXVIII
Februar 2019, številka 1

JESENIŠKI ZBORNİK 12

- nova številka ob občinskem prazniku

Ob 90-letnici razglasitve Jesenic za mesto bo izšla dvanajsta številka Jeseniškega zbornika, ki ga financira Občina Jesenice, izdaja pa domači muzej.

S člani uredniškega odbora, ki ga sestavljajo predstavniki Muzejskega društva Jesenice, občine, knjižnice in muzeja, smo vanj uvrstili 30 prispevkov 32 avtorjev.

Pričenjamo z novo razlago koščene harpune, najdene pod Jamnikovim spodmolom. Nadaljujemo z opisom krajev v Gornjesavski dolini v 15. stoletju, ki temeljijo na Belopeškem urbarju. Predstavljamo prve lastnike Ruardove graščine – Bucellenije, odkrivamo nove rezultate raziskav ob obnovi graščine. Zanimiva so prizadevanja Občine Jesenice za revitalizacijo Stare Save in spomin na Fužinsko ulico, ki je ni več. Predstavljamo jeseniško kuhinjo (tudi kulinariko), življenje na Delavski ulici ter odkrivamo morda prezrto fasado jeseniške klavnice na Plavžu. Kakšni so bili neuresničeni projekti Kranjske industrijske družbe (kopališki kompleks), kako se da razmišljati o razvojnih možnostih Jesenic. Kakšen biser so lepote Španovega vrha in vasi pod Golico. Na ta del občine se navezujeta sestavka Uporaba vprežne živine in družinska zgodba Skednjačeve domačije. Obeležujemo 135-letnico Čebelarskega društva Jesenice in pomen čebelarstva v Gornjesavski dolini. Razkrivamo zadružno življenje (zadruga Dovje-Mojstrana), delo Društva rejcev malih živali. Izpostavljamo pomen Gimnazije Jesenice, vlogo muzeja občin Jesenice in Kranjska Gora in četrt stoletni razvoj Upravne enote Jesenice. Zanimive so življenjske zgodbe o Mici in Strojevem Mihu, o štirih planinskih prijateljih – generaciji jeseniških zaslužnih planincev, o Cirilu Pračku, osebni spomin na Jaka Čopa. Morda manj znana je glasbena vloga župnika Josipa Lavtičarja. Pišemo o lutkarski dejavnosti na Jesenicah in objavljamo spomine Jeseničana - zdomca Valentina Lapajneteta. Zbornik je lektorirala Majda Malenšek, oblikovala Maja Rostohar, avtorji pa so poskrbeli za zanimive fotografije in neprecenljive zapise. Iskrena hvala vsem!

Vabljeni na predstavitev zbornika, ki bo na Muzejski večer, 21. marca ob 18. uri v Kosovi graščini.

Glavna urednica Irena Lačen Benedičič

IZ VSEBINE

Stran 1

- JESENIŠKI ZBORNİK
12 - nova številka ob
občinskem prazniku
- Vabilo na Občni zbor

Stran 2

- Ruardova graščina po
480. letih v celovito
obnovo
- Občinski kviz Iz
zgodovine mesta Jesenice
- Neverjetne gore
- Planinske raziskovalnice
v Mojstrani

Stran 3

- Nova filma o
Slovenskem planinskem
muzeju
- Korajža je ženskega
spola
- Srečanje kovačev na
Stari Savi
- Pomladanski program
Muzejskih večerov
- Staroselci v Alpah
- Družina Bucelleni

Stran 4

- Jeruzalem in judovsko
prekletstvo
- Pomladanski izlet Žalec -
Celje - Celjski grad
- Muzejski piknik
- Dugi otok

OBČNI ZBOR MUZEJSKEGA DRUŠTVA JESENICE

Vse člane MDJ vabimo na redni letni občni zbor, ki bo v petek, 15. marca ob 17. uri v Kosovi graščini.

Dnevni red:

1. Izvolitev delovnega predsedstva, verifikacijske komisije, overovateljev zapisnika in zapisnikarice
2. Poročilo verifikacijske komisije
3. Poročilo predsednika o delu društva v preteklem letu
4. Finančno poročilo
5. Poročilo nadzornega odbora
6. Načrt dela za prihodnje obdobje
7. Razno

Prosim, da svojo udeležbo potrdite tajnici MDJ Darki Rebolj,

Aleš Lagoja, predsednik MDJ

RUARDOVA GRAŠČINA PO 480. LETIH V CELOVITO OBNOVO

Jubilejno leto za mesto Jesenice zaznamuje tudi delovanje muzeja – uprave na novi lokaciji. Preselili smo se v Kosovo graščino in prepustili prostore Ruardove graščine restavratorjem, konservatorjem in drugim raziskovalcem, da ji dajo novo podobo.

Od decembra do avgusta 2018 smo iz Bucelleni Raurdove graščine preselili več kot 14 000 knjig, 10 000 predmetov in ogromno materiala, ki se je v šestdesetih letih nabral v prostorih graščine. Izpraznili smo pisarne in preselili sodelavce. Seveda je bilo potrebno pred tem pripraviti prostore (internet, telefon,...) Kosove graščine. Ko smo že mislili, da smo izpraznili vse, smo še trikrat dodatno praznili prostore kleti, nadstropja, podstrešja. Selitev, pri kateri smo sodelovali vsi zaposleni v muzeju na Jesenicah in pomagali so še sodelavci iz Mojstrane, je vodil naš konservatorsko restavratorski tehnik. Pri selitvi so sodelovali tudi naši ustanovitelji, zaposleni na Občini Jesenice. Pomagal je župan, podžupanja in vodje oddelkov. S svojim znanjem in z možnostmi (ljudje in prevoz) so nam pomagali jeseniški gasilci, podjetje Acroni ter Jeko. Vključili smo tudi sodelavce, ki so pri nas opravljali delo po programih javnih del, usposabljanja na delovnem mestu (Jelša) ali delo v splošno korist ter študente. Vsem iskrena hvala!

Irena Lačen Benedičič, direktorica GMJ

OBČINSKI KVIZ IZ ZGODOVINE MESTA JESENICE

Gornjesavski muzej Jesenice bo tudi letos sodeloval pri pripravi in izvedbi kviza iz zgodovine mesta Jesenice. Njegova kustosa Aljaž Pogačnik in dr. Marko Mugerli sta avtorja teksta **90 let, odkar so Jesenice postale mesto**. Vsebina je predstavljena učencem in dijakom jeseniških osnovnih in srednjih šol v treh težavnostnih stopnjah. V veliko pomoč pri zbiranju, pregledovanju in oblikovanju gradiva sta bili še direktorica muzeja Irena Lačen Benedičič in sodelavka v dokumentaciji Katja Žvan. Tekmovanje bo v ponedeljek, 18. marca ob 17. uri v Gledališču Toneta Čufarja.

Muzej bo ob 90-letnici mesta pripravil še fotografsko razstavo Francija Črva, ki tako kot mesto praznuje visoki jubilej. Razstava bo odprta v četrtek, 21. februarja ob 17. uri v Kosovi graščini.

dr. Marko Mugerli, višji kustos GMJ

NEVERJETNE GORE

»Neverjetne gore« je nov projekt muzejev na Gorenjskem, ki predstavlja gore, po katerih je poimenovana naša pokrajina. Izpostavili smo presežke v gorah, predmete in neverjetne zgodbe, povezane z njimi. Vabimo v muzeje, kjer dediščino hranimo in jo predstavljamo.

Z novo planinsko muzejsko transverzalo pa vabimo planince, da prepoznajo naravno in kulturno dediščino v najširšem smislu gorske krajine.

V Loškem muzeju v Škofji Loki bo predstavljen Lubnik in predmeti bakrene dobe, v Kamniku bo na gradu Zaprice poudarjeno planšarstvo - življenje na Veliki planini, v Kranju bodo v Gorenjskem muzeju predstavili prva zakonca na Everestu, v Tržiškem muzeju bodo izpostavili prvo smučarsko tekmo, v Čebelarskem muzeju v Radovljici plemenilne postaje v visokogorju. V Slovenskem planinskem muzeju pa boste izvedeli, kako #gremovhribe danes. Vabimo pa tudi na novo gorenjsko muzejsko planinsko transverzalo, kjer je vzpostavljen sistem lova na zaklade (GeoCaching).

Irena Lačen Benedičič, direktorica GMJ

PLANINSKE RAZISKOVALNICE

V Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani smo tudi letos pripravili pester program počitniških aktivnosti za vse, ki bi radi poleg veselja na snegu počeli še kaj ustvarjalno planinskega, izvedeli kakšno zanimivost, spoznali kaj zabavnega in koristnega. Pripravili smo pet počitniških druženj, ki so namenjena vsem otrokom od 6. leta, če pa so otroci mlajši, naj jih spremljajo odrasli ali starejši sorojenci.

Da bo vzdušje sproščeno in pustolovsko, bodo poskrbeli naši gostje, ki nas bodo vsak na svoj način popeljali v širine in višine gorskega sveta.

Sodelavci **Čebelarskega muzeja** iz Radovljice nas bodo obiskali v ponedeljek, **25. februarja**. S pomočjo muzejskega kovčka in naših čutil nam bodo predstavili življenje in pašo čebel na višje ležečih predelih.

V torek, **26. februarja**, bomo spoznavali **ptice Triglavskega narodnega parka**. Ste vedeli, da se znajo celo potapljati?

V sredo, **27. februarja**, se bomo posvetili **odkrivanju in odpiranju skrivnostnih planinskih pisem**. Učitelji Centra šolskih in obšolskih dejavnosti iz Planice so mojstri učenja z igro. Pod njihovim vodstvom bomo iskali in prebirali planinska pisma in reševali zabavne naloge.

V četrtek, **28. februarja**, bomo z ilustratorjem in striparjem Ivanom Mitrevskim **risali** eno najboljših slovenskih alpinistk.

V petek, **1. marca**, bomo naša druženja zaključili z **obiskom Pravljičarije pod Triglavom**, od koder bo k nam na obisk prišla pisateljica in pripovedovalka Kristina Menih.

Poleg zabavnega raziskovanja bomo tudi ustvarjali. Izdelali bomo planinska sedala, čebelji hotel, vetrovnice, ptičje pogače in plezalce.

Delavnice se bodo vsak dan pričele ob 16. uri, cena na udeleženca pa je 5 evrov.

Natalija Štular, kustosinja SPM

NOVA FILMA O SLOVENSKEM PLANINSKEM MUZEJU

Konec maja smo predstavili Slovenski planinski muzej na INTERMUSEUMU v Moskvi, v začetku junija pa na Bergfahrtfestivalu v Berggrunu. V septembru pa nas čakata predstavitvi najboljšega slovanskega muzeja v letu 2017 v Pragi in na konferenci The best in heritage v Dubrovniku. V muzeju smo pripravili kratek promocijski film in daljši 14-minutni dokumentarni film, oba tudi v angleškem jeziku.

Irena Lačen Benedičič, direktorica GMJ

KORAJŽA JE ŽENSKEGA SPOLA

Na novi razstavi v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani v petih sklopih predstavljamo začetke slovenskega ženskega alpinizma in jih primerjamo s prelomnicami naše alpinistične zgodovine. V osrednjem delu predstavljamo 20 še živečih alpinistk, ki z osebnimi in alpinističnimi predmeti razkrivajo svoje zgodbe. To so članice obeh ženskih odprav v osemdesetih letih, najboljše slovenske alpinistke, zanimive naveze in druge dejavnosti alpinistk. Z osebnimi fotografijami in z interaktivno računalniško bazo podatkov o njihovih vzponih po svetovnih gorstvih predstavljamo njihovo življenjsko pot. Izdajamo tudi pogovore Na štiri oči, kjer so odgovori na (p)osebna vprašanja.

Z alpinistkami se bomo tudi srečevali na odprtju in vodenjih ter na muzejskih večerih vse do konca aprila 2019. Dogodki bodo objavljeni na spletni strani www.planinskimuzej.si.

Irena Lačen Benedičič, direktorica GMJ

SREČANJE KOVAČEV NA STARI SAVI

Letošnji **FeSTEELval**, ki bo potekal v začetku septembra, bo imel novo železo v ognju. V soboto, ko dnevni program pripravlja naš muzej v sodelovanju s Cehovskim društvom kovačev Slovenije, na Jesenicah gostimo **4. mednarodno srečanje kovačev Slovenije**. Na trgu na Stari Savi bomo zakurili ognjišča, zapela bodo kovaška kladiva in nastajali bodo izdelki umetne obrti. Naj bo naša industrijska dediščina naš ponos. Vljudno vabljeni.

Nina Hribar, koordinatorica GMJ

POMLADANSKI PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ

21. februar: ing. arh. Janez Bizjak – STAROSELCI V ALPAH

21. marec: Irena Lačen Benedičič – PREDSTAVITEV JESENIŠKEGA ZBORNKA 12

18. april: dr. Marko Mugerli – DRUŽINA BUCELLEN

16. maj: DDR. Verena Perko – JERUZALEM IN JUDOVSKO PREKLETSTVO

Muzejski večeri bodo v Kosovi graščini, Titova 64, Jesenice, ob 18. uri. Vabljeni tudi nečlani MDJ.

Muzejski večer STAROSELCI V ALPAH, 21. februar 2019

Kdo so bili prvi prebivalci Alp ali staroselci? Kam so izginili? Ali so res izginili? Prvi doslej odkriti in dokumentirani prebivalci Alp so bili paleolitski jamski lovci pred 30.000 do 45.000 leti. Alpske doline so takrat ležale pod debelim ledeniškim pokrovom, zato so bile jame, v katerih so si uredili bivališča, dostopne skoraj direktno z ledeniškega površja. Pred 10.000 do 12.000 leti se začne srednja kamena doba, mezolitik. Alpe poseljujejo novi prebivalci, sodobnejši gorjanci, tako imenovani mezolitski lovci, za njimi prihajajo neolitski pastirji in pred 4.000 leti prvi rudarji.

Straoselci so naši predniki. O tem pričajo enaki miti in legende od vzhodne do zahodne strani alpskega loka, prazgodovinski simboli, staroverstvo in svetost kamna, skupne kulturne značilnosti kljub raznovrstnosti jezikov (običaji, glasba, petje); trdoživost, moč in kultura preživetja v gorah, samooskrba; življenjski prostor v gorah in v odmaknjenih dolinah; preselitev na visoke planine v poletnih mesecih, večtisočletna tradicija sirarstva; izjemna navezanost in spoštovanje rodne zemlje, domovinska zavest, ohranjanje izročila; nezaupanje do tujcev ...

ing. arh. Janez Bizjak

Muzejski večer PREDSTAVITEV JESENIŠKEGA ZBORNKA 12, 21. marec 2019

Muzejski večer DRUŽINA BUCELLEN, 18. april 2019

Družina, ki je odigrala ključno vlogo pri razvoju fužinarstva v Gornjesavski dolini, je prvotno izvirala iz Francije. Okoli leta 1300 je pridobila grad Gromo, severno od mesta Bergamo. Njen član Thomas Bucelleni se je v času cesarja Maksimilijana I. odselil na Goriško. Njegov sin Bernard je bil začetnik kranjske linije. Kupil je nepremičnine na Savi, poživil železarsko proizvodnjo v Planini pod Golico ter na Savi. Bucelleniji so zgradili tudi fužino na Plavžu in Javorniku. Njeni člani so se promovirali v vojski, cerkvi in dvornih službah. Horacij je bil na primer član dvornega sveta, njegov sin Julij Friderik Bucelleni dvorni kancler, bratranec Oktavij pa predsednik kranjskega deželnega zbora. Družina je vrhunec doživela v 17. stoletju, ko je na Kranjskem in Dolnji Avstriji zgradila in posedovala štiri cerkve in štiri graščine. V 18. stoletju je njihovo fužinarsko podjetje na Kranjskem zašlo v krizo. Najprej so prodali javorniško fužino in potem še premoženje na Savi in Savskih jamah. Njihovo ime je v imenu osrednje stavbe v muzejskem kompleksu Stara Sava: Bucelleni-Ruardova graščina.

dr. Marko Mugerli

Muzejski večer JERUZALEM IN JUDOVSKO PREKLETSTVO, 16. maj 2019

V predavanju bo v uvodu predstavljen pojem judovstva, kot se je oblikovalo skozi tisočletja in je poznano iz Stare zaveze, antičnega zgodovinskega in sodobnih dogodkov, ki s preganjanjem Judov in holokavstvom štejejo med najbolj tragične pojave vse zgodovine človeštva. S podrobnejšim orisom dogodkov v času starega Rima - v času Kristusovega rojstva in desetletja po njem pa bomo izbrskali iz zgodovinskih poročil nekaj odločilnih podatkov za razumevanje judovske tragedije in njihovega hrepenenja po domovini – in nič manj tragične usode Palestincev. Izvedeli bomo nekaj malo znanih podrobnosti o zadnjih princih iz hiše Makabejcev, o kralju Herodu in usodi jeruzalemskega Tempļa, ki ga je porušil cesar Tit - ostanek zidu Judje še danes objokujejo. Orisali bomo ponoven upor Judov pod cesarjem Hadrijanom in zadnje uničenje Jeruzalema. Sledil je izbris imena dežele in mesta ter zasužnjenje in izgon vseh Judov širom sveta. Nazadnje bomo spoznali поблиže Jožefa Flavija, porimljanjenega Juda, pričevalca uničenja Jeruzalema.

ddr. Verena Perko

Spomladanski izlet ŽALEC - CELJE - CELJSKI GRAD, sobota, 18. maj 2019

Tokrat bomo v spremstvu vodiča obiskali tretje največje slovensko mesto – Celje, domovanje grofov Celjskih.

Med potjo se bomo poklonili hmeljarski dediščini Spodnje Savinjske doline in Žalca, ki je središče hmeljarstva v naši državi. Slovenija je tudi peta največja proizvajalka hmelja na svetu, hmelj pa je tista »začimba«, ki daje pivu okus in prepoznavno noto. V Žalcu so želeli obstoječo zgodovino povezati s sedanostjo in postaviti temelje zanimive turistične zgodbe za prihodnost. Rezultat vseh teh dejavnikov je Fontana Zeleno zlato, Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Slovenije pa je muzej, ki ponuja sprehod skozi zgodbo hmelja v spodnji Savinjski dolini, imenovani tudi Dolina zelenega zlata.

Stari grad Celje: romantičen, zapeljiv, mogočen, temačen, strašljiv, celjski ... Vse to je Stari grad Celje. Predstavlja obvezno destinacijo za vse obiskovalce Celja ne glede na to, od kod prihajajo. Mogočni grad z obzidjem, ki že stoletja vlada na griču nad mestom, vsakogar že od daleč pusti brez besed. Ko pa ga obišče, mu bo v spominu ostal za vedno ...

Darka Rebolj

MUZEJSKI PIKNIK

Tudi letos bomo prvo soboto v juniju (1. junija 2019) ob 10. uri na lokaciji Pod skalco (Planina pod Golico 71, prostor Športno turističnega in kulturnega društva Golica team) organizirali **MUZEJSKI PIKNIK**. Za hrano in pijačo bo poskrbljeno – stroške krije vsak sam.

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (031/787-363), na muzejskih večerih ali na izletu.

Darka Rebolj

Dugi otok (od 23. do 27. junija 2019)

Spet vas vabimo, da skupaj preživimo nekaj junijskih dni na morju.

Prvi dan se bomo v zgodnjih jutranjih urah odpeljali do Zadra, kjer se bomo vkrcali na trajekt za Dugi otok. Vožnja do Zadra traja 6 ur s postanki na vsaki dve uri. Po ogledu se bomo vkrcali na trajekt za Dugi otok. Sledilo bo kosilo v hotelu, namestitvev, prosto in večerja.

V naslednjih dneh bomo obiskali Saharun, najlepšo naravno plažo na Dugem otoku, Veli rat s svetilnikom, si ogledali obalo Božave in tunelov z gliserjem in se popeljali na izlet po znamenitem nacionalnem parku Kornati, kjer se bomo lahko okopali v slanem jezeru Telašnica.

Cena izleta: 270,00 €, otroci do 12 let 85,00 € (v ceno so

všteti: prevoz z avtobusom, trajekt, 4 x poln penzion, pri obrokih brezalkoholna pijača iz šankomata ter pivo in vino, izlet na Kornate, Saharun in Veli rat, vožnja z gliserjem, turistična taksa). Izlet se plača na avtobusu.

Prijave in dodatne informacije: Darka Rebolj (031/787-363). Zaradi potrditve termina prosimo, da se prijavite čim prej. Odpoved je do odhoda možna kadarkoli. Prisrčno vabljeni!

Darka Rebolj

Ustanovitelj:

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE

Izdajata: MDJ in GMJ

Urednica: Majda Malenšek

Oblikovanje: Aleksandra Ažman

Naklada: 300 izvodov.

Tisk: GMJ

Za člane MDJ je časopis brezplačen.